

WAT DOET DE WERKGROEP

Christenen uit verschillende kerken geven elk jaar enkele dagen tot weken om in bescheiden mate onderhoudswerk te verrichten op een Joodse begraafplaats en soms in een synagoge. Van grafzerken worden algen en mos verwijderd. Scheefgezakte stenen worden rechtgezet, gebroken stenen waar mogelijk gerepareerd. De letters worden opnieuw zwart gemaakt. Onkruid wordt gewied, bomen worden gesnoeid. Bij de ingang wordt zo nodig een hek aangebracht; bestaande toegangshekken en grafhekken worden van roest ontdaan en geverfd en paden van nieuw grind voorzien.

Ook wordt soms het dak van een dienstgebouw hersteld of gedeeltelijk vernieuwd, deuren worden gerepareerd of vernieuwd en het gebouw van binnen en/of van buiten geverfd.

WAT BEWEEGT ONS

De werkgroep wordt gevormd door christenen, die zich pijnlijk bewust zijn van wat er eeuwenlang de Joden aan vijandigs is aangedaan.

Christenen hebben Joden gediscrimineerd en onterecht van gruwelijkheden beschuldigd, zoals die van rituele moord, hostieschennis en vergiftiging van de drinkwaterbronnen. Het hele Joodse volk werd onophoudelijk beladen met het verwijt Jezus van Nazareth vermoord te hebben. Wij erkennen, dat de vijandschap van de christenen vaak ontaardde in vernedering en verbanning van de Joden, in beroving en moord. Wij erkennen tevens, dat de christelijke kerken bijgedragen hebben aan een anti-joodse stemming in Europa. Hierdoor hebben de Nazi's minder tegenstand -en soms zelfs medewerking- ondervonden van de bevolking in sommige landen bij hun poging tot vernietiging van de Joden.

Met vele andere christenen voelen wij een diepe pijn en schaamte over deze gebeurtenissen. Wij voelen ons persoonlijk niet schuldig aan deze wandaden, maar wij

voelen ons wél verantwoordelijk de pijn die hierover bij vele Joodse mensen nog leeft, te helpen verzachten. Zonder enige pretentie willen wij een spijker slaan aan een brug, die christenen en Joden weer zou kunnen verbinden. Bij dit alles wordt niet gestreefd naar evangelieverkondiging onder Joden, ook niet bedekt of in het geheim.

GESCHIEDENIS

Buitenland: de werkgroep voor het onderhoud aan Joodse begraafplaatsen verrichtte in 1975, 1976, 1977 en 1992 onderhoudswerk op de grote joodse begraafplaats van Warschau (Polen).

In 1993 werkten wij in het Noordoost-Poolse Bialystok. In 1995 verrichtten wij met 80 mensen werkzaamheden in het voormalige concentratiekamp Auschwitz-Birkenau en verzorgden wij de joodse begraafplaats van Auschwitz-stad. Dit werk werd vergezeld door een aantal concerten van leden van onze groep voor Poolse Joden, waarbij ook een dansgroep optrad.

In 1998 is er herstelwerk verricht op de grote Joodse begraafplaats van Czernowitz in de Oekraïne, waarbij graftombes met zeer zware dekplaten, die soms helemaal opengebrosen waren, weer gedicht werden.

In 2003 werd er in Portugal gewerkt aan de joodse begraafplaats van Lissabon en in 2010 is weer in de Oekraïne gewerkt: samen met mensen van de St. Roechama is toen de Joodse begraafplaats van Uzgorod opgeknapt.

Nederland: sinds 1984 wordt er ook in eigen land aan joodse begraafplaatsen gewerkt door teams van 15 tot meer dan 100 mensen. Dit werk gebeurt onder goedkeuring van de rabinaten. Het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap wijst jaarlijks begraafplaatsen aan, waar men onderhoud het meest dringend nodig acht. Ook nodigen Joodse gemeentes ons uit. Soms maken werkgroepen uit christelijke kerken uit de regio het werk af waar het niet in één week klaargekomen is. Op deze wijze is op bijna 100 begraafplaatsen herstelwerk verricht. Tevens is aan de synagogen van Haarlem, Utrecht en Almere restauratiewerk verricht en aan het Cheider in Amsterdam (een Joodse school) schilder- en reparatiewerk.

Het werk wordt door de rabinaten op hoge prijs gesteld.

WAAROM JUIST BEGRAAFPLAATSEN

Veel Joodse begraafplaatsen kunnen niet meer onderhouden worden door de Joodse gemeenschap van die plaats, omdat deze gemeenten zijn uitgemoord in de Tweede Wereldoorlog en overlevenden naar Israël vertrokken zijn.

BEGRAAFPLAATSEN IN HOGE EER

Begraafplaatsen staan bij Joden in veel hoger eer dan bij christenen. Iemand kan christen worden door een persoonlijke keuze voor Jezus Messias, maar men is Jood door afstamming. Daarom is de band met het voorgeslacht zoveel sterker. Joden blijven daarom de graven van gestorven familieleden bezoeken.

De grafstenen zijn voor hen zoets als een identiteitsbewijs, omdat archieven vaak vernietigd zijn. Wanneer men tot een volk behoort dat voortdurend met uitroeiing wordt bedreigd, moet men zijn kinderen naar een plaats kunnen brengen waarvan men kan zeggen: "Hier liggen onze voorouders. Zij hebben geleefd, zij hebben bestaan. Een grafsteen is het bewijs voor onze geschiedenis."

VERBONDENHEID

Wij voelen ons met de Joden verbonden door het gemeenschappelijk geloof in de God van Israël, die zich door Tora, Profeten en Geschriften heeft doen kennen. Behalve beschaming over de eeuwenlange vijandschap jegens het Jodendom, voelen wij grote dankbaarheid voor het feit dat Jezus uit het Jodendom is voortgekomen. Tevens, dat het Joden waren die ons het Evangelie hebben gebracht.

TOEKOMSTVISIE

De werkgroep ziet er naar uit, dat plaatselijke diaconieën of werkgroepen uit de christelijke kerken het extra onderhoud aan stenen en gebouwtjes op Joodse begraafplaatsen in hun regio op zich gaan nemen. De werkgroep helpt hen desgewenst graag daarmee op weg.

Vakbekwaamheid wordt niet gevraagd; men werkt onder ervaren deskundige leiding.

In de loop der jaren zijn er (vaak na een werkweek in die plaats) al verschillende werkgroepen gevormd.

De landelijke organen voor de verhouding tussen Kerk en Israël van verschillende christelijke kerken hebben zich achter dit werk geschaard.

Gebroken stenen worden van onder het gras opgedolven, schoongemaakt, gelijmd, en de letters weer zwart geverfd

INFORMATIE

ds. C.P. Sybrandi, Tjalk 41-40,
8232 MX Lelystad,
tel. 0320-252416
of mevr. C. Arentze, tel. 0320-215015

info@boete-verzoening.nl
www.boete-verzoening.nl

NL59 INGB 0000 9125 04
t.n.v. Stichting Boete en Verzoening
te Zwolle

WERKGROEP

VOOR HET ONDERHOUD AAN

JOODSE BEGRAAFPLAATSEN

van de
**STICHTING BOETE EN VERZOENING
MET ISRAËL EN ANDEREN**

Een bijdrage tot verzoening

Een gebaar van vriendschap

Een daad uit dankbaarheid